

REMISSVAR

1 (4)

Datum
2008-06-03Diariernr (åberopas vid korresp)
AD 000-02667-08

Prot. nr. 31/08

Er referens
Ju2008/675/L6Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 Stockholm

Skyddet för den personliga integriteten - Bedömningar och förslag (SOU 2008:3)

Säkerhetspolisen välkomnar att den personliga integriteten ges ett tydligare skydd i svensk lag. Det är viktigt att Sverige har en lagstiftning som ger ett starkt integritetsskydd. Samtidigt kan inte skyddet av den personliga integriteten hävdas i alla situationer så att brottsbekämpande myndigheter inte kan vidta åtgärder för att förebygga eller utreda brott. Det är en grannliga uppgift för lagstiftaren att väga behovet av integritetsskydd mot allmänhetens krav att samhället effektivt ska skydda dem mot brott och utreda de brott som inträffar.

Säkerhetspolisen lämnar utifrån det verksamhetsområde myndigheten har att beakta följande synpunkter.

Allmänt om förslagen

Europakonventionen utgör svensk lag. Konventionen kräver lagstöd för begränsningar i den enskildes privatliv (art. 8). Sådana lagstiftade begränsningar måste, som kommittén anför, vara utformade med erforderlig precision, så att inskränkningarna i den grundläggande rättigheten är i rimlig utsträckning förutsebara (slutbetänkandet s. 82). Som Integritetsskyddskommittén konstaterar i delbetänkandet Skyddet för den personliga integriteten (SOU 2007:22) använder polisen idag många spaningsmetoder som innefattar ett intrång i den enskildes integritet. Metoderna anses tillåtna eftersom de inte omfattas av det straffbelagda området eller av annan lagstiftning som tar sikte på dessa förfaranden. Inte heller Europakonventionens bestämmelser om skydd för privat- och familjelivet, så som

2008-06-03

AD 009-00198-08

bestämmelserna hitintills har tolkats av Europadomstolen, innefattar något generellt förbud mot dessa metoder (delbetänkandet Del 1 s. 200 f.). Europakonventionens bestämmelser torde emellertid redan idag, i brist på särskilt lagstöd, förhindra användningen av vissa arbetsmetoder när de används på ett särskilt integritetskänsligt sätt.

Polisens rätt att använda arbetsmetoderna framgår av 1 och 8 §§ polislagen (1984:387). Bestämmelserna ger ett allmänt bemyndigande för polisen att vidta de åtgärder som är försvarliga för att polisen ska kunna fullgöra sina uppgifter, så länge det inte är fråga om åtgärder som begränsar en grundlagsskyddad rättighet eller som står i strid mot någon annan lag eller förordning. Bemyndigandet i polislagen är därmed självklart inte vidare än Europakonventionens bestämmelser medger. Det allmänna bemyndigandet förutsätter också att en behovs- och proportionalitetsbedömning görs innan en åtgärd vidtas.

Avsikten med den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 6 § regeringsformen är enligt kommittén bl.a. att lagstiftaren noga ska överväga vilka integritetskränkande metoder som ska få användas och att det sker en noggrann proportionalitetsbedömning i lagstiftningsärendet. Kommitténs förslag lämnar dock stort utrymme för tolkning av vilka metoder som bestämmelsen kan komma att träffa. Konsekvensen för polisen blir större eller mindre beroende på dels i vilken utsträckning den föreslagna bestämmelsen träffar de aktuella arbetsmetoderna, dels vilken ambition lagstiftaren har att reglera metoderna så att polisen även fortsättningsvis kan använda dessa. Det saknas därmed möjlighet att nu bedöma de närmare konsekvenserna av kommitténs förslag. Säkerhetspolisen vill emellertid framhålla att för det fall de av kommittén nämnda arbetsmetoderna skulle komma att omfattas av ett förbud skulle polisens möjlighet att beivra och utreda brott allvarligt försvagas.

Avsnitt 7.2.5 Den närmare utformningen av ett utvidgat materiellt grundlagsskydd

Enligt den föreslagna lydelsen av 2 kap 6 § regeringsformen ska varje medborgare gentemot det allmänna vara skyddad mot intrång, om det sker i hemlighet eller utan samtycke och i betydande mån innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Kommittén menar att skyddet ska gälla för övervakning eller kartläggning som har en särskilt ingripande karaktär och sålunda har en viss intensitet eller omfattning. Säkerhetspolisen saknar dock i kommitténs förslag en närmare precisering av termen ”i betydande mån”. Likaså väcker begreppen ”övervakning” och ”kartläggning” frågor kring omfattningen av det skydd som den föreslagna bestämmelsen ger eftersom begreppen synes vara motiverade utifrån den verksamhet som polisen bedriver (s.268). Grundlagsskyddet är emellertid inte begränsat till polisens arbete och det är oklart vad det innebär för andra delar av det allmännas verksamhet.

Kommittén har således exemplifierat ett antal förfaranden som enligt kommitténs mening kan anses utgöra ett så pass stort intrång att de ska omfattas av grundlagsskyddet. Kommittén anför också att vilka

2008-06-03

AD 009-00198-08

typer av intrång som kommer att omfattas får avgöras av lagstiftaren i det enskilda lagstiftningsärendet. Säkerhetspolisen har förståelse för att någon heltäckande genomgång av vad som kan komma att omfattas inte låter sig göras men anser dock att en mer enhetlig och heltäckande bild av begreppen är nödvändig i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Avsnitt 7.3.5 Ett straffrättsligt skydd mot olovlig fotografering

Kommittén föreslår en bestämmelse som gör det förbjudet att utan samtycke fotografera eller filma någon som befinner sig på en plats dit allmänheten inte har insyn. Säkerhetspolisen är positiv till att det införs en sådan straffbestämmelse. Det är dock tveksamt om begreppet "fotografera" i den föreslagna bestämmelsen kan innebära att även den som filmar gör sig skyldig till brott. Att fotografera torde i normalt språkbruk inte även innefatta att filma. En restriktiv tolkning av straffbestämmelsen synes därför ge en snävare tillämpning av bestämmelsen än som är avsedd.

Vidare utgår Säkerhetspolisen från att ett införande av denna straffbestämmelse kompletteras med korresponderande lagstiftning som ger polisen möjlighet att fotografera och filma även i de situationer som straffbestämmelsen omfattar.

Avsnitt 7.5.3 Föreslagna eller nyligen beslutade organ

I betänkandet konstateras att chefen för Säkerhetspolisen i augusti 2007 framförde tanken på ett särskilt insynsråd i syfte att förbättra den demokratiska kontrollen av Säkerhetspolisen. Insynsrådet skulle vara parlamentariskt sammansatt och ha full insyn i Säkerhetspolisens verksamhet samt ha befogenhet att begära en fullständig redovisning i enskilda ärenden. Säkerhetspolisen vill här förtydliga detta förslag.

Säkerhetspolisens verksamhet består främst i att förebygga brott. Det ligger således i myndighetens uppdrag att i så stor utsträckning som möjligt agera på ett tidigt stadium innan en konkret brottsmisstanke har uppstått. Säkerhetspolisens verksamhet är emellertid speciell så till vida att den potentielle gärningsmannen i många fall inte drivs av ekonomisk vinning utan av politisk eller religiös övertygelse. Säkerhetspolisen måste således finnas i ett gränsland där fullt legitim religiös eller politisk verksamhet övergår i kriminella handlingar. Detta innebär att Säkerhetspolisens agerande i än större utsträckning än andra polismyndigheter förtjänar en granskning som utgår från den enskilde medborgaren och har denne i fokus. Ett parlamentariskt sammansatt insynsråd som granskar Säkerhetspolisens närmare inriktning av verksamheten och hur Säkerhetspolisen fullföljer sitt uppdrag skulle enligt Säkerhetspolisens mening väl fylla en sådan roll. Det innebär inte att insynsrådet ska bedriva den typ av granskning Datainspektionen eller Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden utför. Istället ska det ske en granskning ur ett allmänt perspektiv för att bedöma hur myndigheten fullgör sitt uppdrag.

Avsnitt 7.5.4 Datainspektionens roll bör breddas och utvecklas

Utredningen konstaterar i avsnitt 7.1.4 att ett starkt skydd i regelverket bör kompletteras av en fungerande tillsynsverksamhet.

2008-06-03

AD 009-00198-08

Utredningen föreslår med anledning härav att Datainspektionen ges i uppdrag att uppmärksamma teknikrelaterade risker för kränkningar av den personliga integriteten. I detta sammanhang bör Datainspektionen enligt kommitténs förslag samverka med de myndigheter och andra organ som har övergripande ansvar för konsumentskydd. Teknikutvecklingen pågår ständigt och sker i många olika sammanhang som påverkar människornas vardag. Uppdraget synes därför närmast obegränsat till sin omfattning. Samtidigt ter sig de teknikrelaterade riskerna ur ett integritetsperspektiv i sig som en ganska smal utveckling av tillsynsverksamheten. Mer väsentligt för integritetsskyddet torde vara att bedriva tillsynsverksamhet kring hur tekniken används – eller missbrukas – för att ta del av integritetskänslig information. Säkerhetspolisen anser dock att behovet av utvidgad insyn i myndighetens verksamhet spänner över ett vidare fält än så och ifrågasätter om detta förslag tillräckligt kan tillgodose behoven. Säkerhetspolisen anser också att det behov av insyn som myndigheten ser för egen del sannolikt inte kan tillgodoses av Datainspektionen. Säkerhetspolisen bedömer att den tillsyn i enskilda ärenden som Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden redan idag står för beträffande Säkerhetspolisen skulle kunna utvidgas och insynen kompletteras av ett sådant insynsråd som beskrivits ovan.

Detta yttrande har beslutats av säkerhetspolischefen Anders Danielsson. I den slutliga handläggningen har säkerhetsrådet Jan Garton, polisöverintendent Doris Högne Rydheim, chefsjuristen Lars-Åke Johansson, säkerhetsrådet Johan Sjöo, polisöverintendent Peter Waldenström, personalchefen Kristina Molund och avdelningsdirektör Lisbeth Ranhagen deltagit. Juristen Petra Mellberg har varit föredragande.

Anders Danielsson

Petra Mellberg